

O'ktam Karimov,

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi
TATU PhD doktoranti

Bahodir Mo'minov,

texnika fanlari doktori,
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi
TATU kafedra mudiri

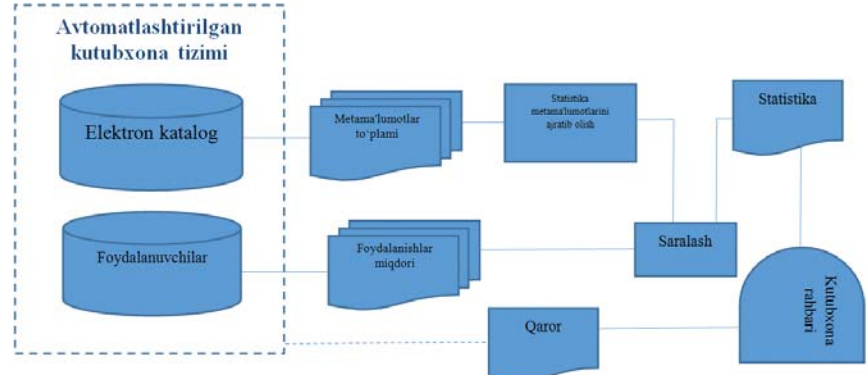
AXBOROT KUTUBXONA TIZIMINING STATISTIKA GENERATORI

Bugungi kunda axborot kutubxona muassasalarining jamiyatdagi roli sezilarli darajada o'zgartirildi. Hayotning yangi talablariga mos zamonaviy yondashuvlar paydo bo'ldi. Axborot-kutubxona muassasalarining ana'naviy funksiyalari — ta'lim va madaniyat, bosma meros jamlanmalarini saqlash va tarqatish hali ham dolzarbligicha qolmoqda.[3] Bu borada amalga oshirilayotgan ishlar foydalanuvchilar ehtiyojini qondira olmayapti. Kutubxonadan foydalanuvchilar faqat kutubxona fondidagi mavjud manbalardagina foydalanishni emas, balki milliy va jahon axborot tarmoqlarida joylashgan axborotlardan ham foydalanishni istaydilar. Kutubxona jarayonlari texnologiyalari ham tez o'zgarmoqda, ularga mos foydalanuvchilarga xizmat ko'rsatish usullari, kutubxonachi va foydalanuvchi orasidagi munosabatlar ham o'zgarimoqda. [1]

Kutubxona faoliyatini boshqarishda kutubxona statistikasi katta ahamiyatga ega masalalardan biridir (1-rasm). Kutubxonaning kundalik vazifasiga yuklatilgan ishlar tahlil qilish uchun 50ga yaqin statistika jadvalarini yuritish mumkinligi aniqlandi [2]. Axborotga bo'lgan ehtiyojni aniqlash uchun esa 100ga yaqin statistika jadvalini shakllantirish mumkin. Aksariyat statistika jadvalarining metama'lumotlari bir-birlarini takrorlasa-da, ammo turli maqsadlarda shakllantiriladi. Statistika jadvallari bir-birlarida kamida bir nafar ko'rsatkich bilan farq qiladi. Axborot kutubxona xodimlari foydalanuvchilarga foydali bo'ladigan, analitik mahsulot yaratish o'rniga ushbu statistika ma'lumotlarini shakllantirish uchun kundalik ish vaqtlarining asosiy qismini sarflamoqdalar.

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universitetining bir guruh ilmiy tadqiqotchilari tomonidan axborot kutubxona faoliyatining statistikasini avtomatik ravishda, hisobga olishga mo'ljallangan universal statistika generatori ishlab chiqilib, ARMAT++

tizimiga integratsiya qilindi. ARMAT++ tizimining statistika generatori yordamida axborot-resurs markazining avtomatlashtirilgan tizimida Axborotga bo'lgan ehtiyojni aniqlash uchun 100ga yaqin statistika jadvalini shakllantirish usuli quyida yoritilgan:

1-rasm. Kutubxona statistikasiga asoslanib qaror qabul qilishning axborot modeli

ARMAT++ - MIBLine (Kataloglashtiruvchi) A2(5)

Динамик ҳисобот

X	NOMI	MAYDON	OSTI	DEFAULT	SARLAVHASI
☐	Hajmning kattaligi sanasi	B	*		Hajmning kattaligi sanasi
☐	Naشر davri tipi	B	B	Naشر davri sanasi (*)	Naشر davri tipi
☐	Sana 1	B	*		Sana 1
☐	Sana 2	B	*		Sana 2
☐	Naشر joyi	B	*	Taxmin (*)	Naشر joyi
☐	Davriylik	B	F	Naشر sanasi (*)	Davriylik
☐	Davriylik	B	Q	Naشر sanasi (*)	Davriylik
☐	ISSN markazi	B	B	Naشر sanasi (*)	ISSN markazi
☐	Diaryy naشر tipi	B	F	Naشر sanasi (*)	Diaryy naشر tipi
☐	Asosiy baliq shakli	B	F	Naشر sanasi (*)	Asosiy baliq shakli
☐	Birik shakli	B	B	Naشر sanasi (*)	Birik shakli
☐	Diaryy naشر mundarija harakati	B	F	Naشر sanasi (*)	Diaryy naشر mundarija harakati
☐	Mundarija harakati	B	B	Naشر sanasi (*)	Mundarija harakati
☐	Naشر olingan joy tipi	B	*		Naشر olingan joy tipi

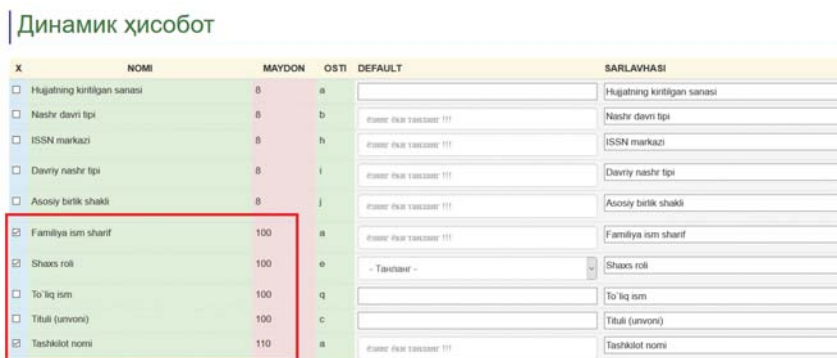
2-rasm. Axborot kutubxona tizimining dinamik hisobot moduli

1. Statistika generatorini ishga tushirish uchun kataloglashtiruvchining AIJ menyusidan «dinamik hisobot» tugmasi bosiladi (2-rasm).
2. Ochilgan oynada statistikani shakllantirish uchun kerakli metama'lumotlar tanlab olinadi (3-rasm).
3. Elektron katalogda mavjud bo'lgan barcha bibliografik yozuvlardan kerakli bibliografik yozuvlarni ajratib olish uchun mos ravishda, tanlangan metama'lumotlarning qiymatlari qo'yib chiqiladi (4-rasm).
4. Avtomatlashtirilgan kutubxona tizimi elektron katalogi metama'lumotlarining nomlanishi ISO 2709 standarti tarkibiga kiruvchi MARK21 kommunikativ formatiga asoslangan bo'lsada, talab etilgan statistika jadvalida xuddi shu ma'lumot boshqa nom bilan ko'rsatilgan bo'lishi, bunday hollarda, dinamik hisobotning o'ng qismida metama'lumotning jadvalda nomini o'zgartirish mumkin (5-rasm).
5. Statistika jadvalini shakllantirish uchun barcha metama'lumotlar tanilib, kerakli saralash shartlari va nomlanishlar o'rnatilgach, «hisobotni shakllantirish va WORD da ochish» tugmasi bosiladi (6-rasm).

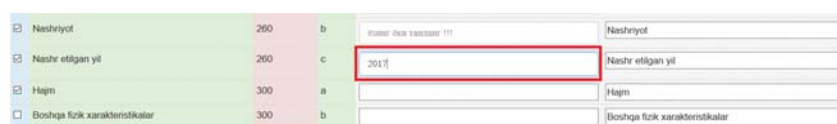
Xulosa qilib aytganda, Kutubxona faoliyatini aks ettirib boradigan turli statistika jadvallari avtomatlashtirilgan kutubxona tizimi tarkibida dinamik hisobot ko'rinishda statistika generatori yordamida shakllantirilsa, axborot kutubxona muassasasi xodimining kundalik ish faoliyatini sezilarli darajada yengillashtiradi va analitik mahsulotlarni yaratishga ko'proq vaqt ajratishga ko'maklashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

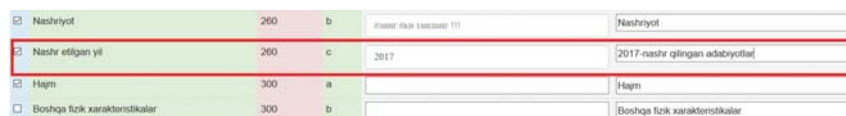
1. **Karimov U. F.** Avtomatlashtirilgan Axborot kutubxona tizimining intrektiv xizmatlari// Kutubxona.UZ. — 2017. — №4. — B. 40–43
2. **Rakhatullaev M. A., Karimov U. U.**, Models of integration of information systems in higher education institutions //12th International scientific conference: Society, integration, education — 2018. — Volume 3. — pp. 72–77 <http://journals.ru.lv/index.php/SIE>
3. **Karimov U. U.** O'zbekiston Oliy ta'lim muassasalari reytingini oshirishda elektron kutubxonalarning o'rni // InfoCom.UZ. — 2018. — №1. — B. 78–80

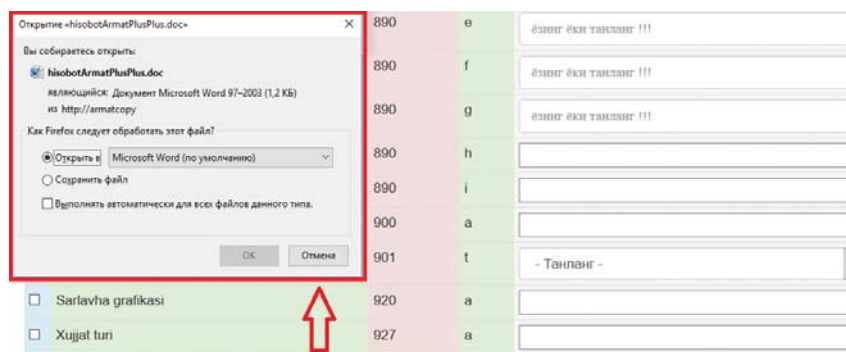
3-rasm. Statistika uchun metama'lumotlarni tanlash jarayoni

4-rasm. Saralash uchun metama'lumotlar qiymatlarini o'rnatish jarayoni

5-rasm. Statistika jadvalini shakllantirish uchun metama'lumotlarni nomini o'zgartirish jarayoni

Ҳисоботни шакллантириш ва Word да очиб

6-rasm. Hisobotni shakllantirish va WORDda ochish tugmasi

Familyia ism sharif	Shaxs roli	Tashkilot nomi	Nashriyot	2017-nashr qilingan adabiyotlar	Hajm
Шарипов А.	Муаллиф		Ўзбекистон	2017	260 б.
Файзуллаев Б.	Муаллиф		Фан	2017	120 б.
Каримов У.	Муаллиф		Ўқитувчи	2017	180 б.

7-rasm. Statistika generatori yordamida shakllantirilgan jadval